

De gratis kinderopvang wordt een debacle. En wel hierom.

Posted on 22 april 2023 by Wim Groot

De kinderopvang in Nederland is goed. De kwaliteit is hoog en er is een groot aanbod aan kinderopvangmogelijkheden, van kleinschalige gastouderopvang tot grotere kinderopvanginstellingen. Ouders hebben veel mogelijkheden om kinderopvang te regelen op de dagen die hen het beste uitkomen.

Kinderopvang is ook heel toegankelijk. Ouders ontvangen een inkomensafhankelijke kinderopvangtoeslag waardoor de eigen bijdrage die ze betalen is gebaseerd op draagkracht en goede kinderopvang voor zowel ouders met hoge als lage inkomens toegankelijk is. Door de toeslag is voor ouders met de laagste inkomens kinderopvang bijna gratis. Een uitstekend werkend stelsel dus.

Goede crêches, zwakke overheid

Het is niet voor niets dat het aantal kinderen dat gebruik maakt van kinderopvang enorm is toegenomen. In 2012 waren er nog 820 duizend kinderen op de formele kinderopvang, in 2021 waren dat er al ruim meer dan een miljoen. Door de

stijgende populariteit van kinderopvang wordt het tekort aan personeel wel steeds nijpender.

De zwakke plek in de kinderopvang is de overheid. De Tweede Kamer drong aan op regelingen waarbij ouders die een administratieve fout maakten in de aanvraag of de verantwoording van de kinderopvangtoeslag direct als fraudeurs werden bestempeld. De belastingdienst deed daar gretig aan mee en voegde er nog een racistisch element aan toe: vooral ouders met een migrantenachtergrond werden gecontroleerd en als fraudeur aangemerkt.

Als ouders zich hiertegen bij de rechter verzetten, kregen ze nul op het rekest. Zelfs bij het oplossen van het onrecht dat aan ouders is aangedaan faalt de overheid jammerlijk. Het duurt nog jaren voordat recht is gedaan aan alle ouders die de dupe zijn geworden van de kinderopvangtoeslagaffaire.

De kinderopvangtoeslagaffaire is een van de redenen waardoor het vertrouwen in de overheid tot een dieptepunt is gedaald. Dit gebrek aan vertrouwen komt niet, zoals veel linkse partijen beweren, door een terugtrekkende overheid: bemoeienis van de overheid met de levens van burgers is juist groter dan ooit.

De slachtoffers van de kinderopvangtoeslagaffaire hadden ook graag gezien dat de overheid zich wat minder met hen had bemoeid. Het gebrek aan vertrouwen komt doordat de overheid te vaak een wanprestatie levert. Niet meer overheid is de oplossing, maar een betere overheid.

In de politiek kunnen de veroorzakers van problemen ook de oplossingen ervoor aandragen. Een buitenstaander zou zeggen dat de problemen in de kinderopvang het beste opgelost kunnen worden door het goede te behouden – het stelsel van kinderopvang – en wat slecht functioneert – de overheid – aan te pakken.

RutteVier doet precies het verkeerde

In het coalitieakkoord van dit kabinet is echter precies het omgekeerde afgesproken: het stelsel van kinderopvang gaat op de schop en de disfunctionerende overheid krijgt een grotere rol in de kinderopvang. Dit alles wordt in het coalitieakkoord verkocht als ‘gratis’ kinderopvang.

Kinderopvang is niet gratis. Het kabinet wil de kinderopvangtoeslag vervangen door

een directe subsidie aan kinderopvangorganisaties. Deze subsidie moet 96% van de kosten dekken. De overige 4% moeten ouders zelf betalen. Hier ontstaat al een eerste probleem. Op dit moment betalen ouders met de laagste inkomens veelal minder dan 4% van de kosten.

Voor ouders met een laag inkomen betekent de nieuwe 'gratis' kinderopvang dus dat ze straks meer moeten betalen voor de kinderopvang dan nu. 'Gratis' kinderopvang is vooral gratis voor ouders met hogere inkomens. Het is een kadootje voor de GroenLinks- en D66-stemmende hogere inkomens.

Rijke ouders gaan vooruit, arme achteruit

Het is ook een duur kadootje. Ouders met een inkomen van €60.000 gaan er met gratis kinderopvang zo'n €2.300 per jaar op vooruit. Voor ouders met een inkomen van meer dan €130.000 is dat ruim €9.000. Ouders met een inkomen van €20.000 of minder gaan er daarentegen met gratis kinderopvang bijna €150 op achteruit.

Gratis kinderopvang voor hogere inkomens kost de schatkist ruim €2.2 miljard. Dat is bovenop de ruim €3 miljard die de kinderopvang nu al kost. Deze extra kosten wil het kabinet deels betalen door de inkomensafhankelijke combinatiekorting voor lagere inkomens af te schaffen. Hierdoor gaan ouders met een inkomen van €20.000 of minder er in totaal zo'n €1.800 op achteruit.

Het is knap dat linkse partijen gratis kinderopvang voor rijke ouders dat deels wordt betaald door ouders met een laag inkomen toch weten te verkopen als heel sociaal en als een bijdrage aan het verminderen van kansenongelijkheid. 'Alleen zo zorgen we voor echt gelijke kansen', aldus D66 over 'gratis' kinderopvang.

Ongelijke monniken, gelijke kappen

Een subsidie voor kinderopvangorganisaties is niet eenvoudig in te voeren. Hoe hoog moet de subsidie zijn? Kinderopvangorganisaties op dure locaties in grote steden hebben hogere huisvestingskosten dan kinderopvang in een plattelandsgemeente. Sommige opvanglocaties hebben duurder en beter opgeleid personeel in dienst dan andere. Bij sommige organisaties krijgen kinderen een warme maaltijd, andere geven alleen brood te eten.

De kosten verschillen dus. Het kabinet wil echter eenzelfde tarief voor iedereen.

Ook is het kabinet bang dat kinderopvangorganisaties hun tarieven zullen verhogen en een deel van de subsidie weglekt door hoge winstuitkeringen aan eigenaren en aandeelhouders van kinderopvangorganisaties. Om dit te voorkomen wil het kabinet een prijsplafond instellen voor de kinderopvang.

De een rijk, de ander failliet

Een prijsplafond is geen oplossing, maar zal het debacle van 'gratis' kinderopvang alleen maar vergroten. Als het prijsplafond te hoog wordt vastgesteld zullen er extreme winsten worden gemaakt door eigenaren van kinderopvangorganisaties. Als het prijsplafond te laag is, gaan veel ondernemingen failliet en zal er snel een enorm tekort aan kinderopvang ontstaan.

Vooral de organisaties op duurdere locaties in de grote steden die meer en beter opgeleid personeel hebben en betere kwaliteit bieden, zullen verdwijnen. Een prijsplafond leidt tot minder kinderopvang en tot een daling van de kwaliteit. Een ander gevolg is dat alle organisaties – goed en slecht – hun prijs zullen verhogen tot het prijsplafond. Een prijsplafond maakt de kinderopvang alleen maar duurder.

Als het prijsplafond te laag is en het tekort aan kinderopvangplaatsen enorm toeneemt, zullen ouders met hogere inkomens op zoek gaan naar wegen om de overheidsregels te ontwijken. Het is eenvoudig om een stichting op te richten waar ouders vrijwillig geld aan afdragen om de kinderopvangorganisatie financieel te steunen.

Alleen kinderen van ouders die zo'n vrijwillige bijdrage betalen kunnen dan op de kinderopvang terecht. Zo zal de toenemende schaarste door verkeerde overheidsregels de ongelijkheid in de toegang tot kinderopvang tussen ouders met hogere en lagere inkomens vergroten.

Niemand wil het doen

Alleen de uitvoeringsorganisaties kunnen een dreigend debacle nog voorkomen. Minister Karien van Gennip (CDA) van Sociale Zaken die over kinderopvang gaat, heeft negen uitvoeringsorganisaties – waaronder de belastingdienst – gevraagd of ze de nieuwe subsidieregeling willen uitvoeren. Geen enkele was daartoe bereid.

Met grote tegenzin zijn vertegenwoordigers van verschillende bestaande

uitvoeringsinstanties nu bezig om na te denken hoe een nieuwe uitvoeringsinstantie opgetuigd kan worden. Dat gaat echter zo veel tijd kosten dat 'gratis' kinderopvang vrijwel zeker niet, zoals in het coalitieakkoord staat, in 2025 ingevoerd kan worden. En dat is maar goed ook.

*Hoogleraar economie **Wim Groot** schrijft enkele keren per maand voor Wynia's Week, vaak over gezondheidszorg.*

*De **donateurs vormen het fundament van Wynia's Week.** U maakt het mogelijk dat ons online magazine 104 keer per jaar verschijnt. Doneren kan op verschillende manieren, kijk **HIER**. **Alvast hartelijk dank!***